

МОДУС ЙМОВІРНОСТІ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ЕПІСТЕМІЧНОЇ МОДАЛЬНОСТІ

Мова є засобом відображення діяльності свідомості людини і завдяки своїй системі виражає складний досвід пізнання людиною дійсності. Дійсність є складною і постійно змінною у часі, тому мовець не завжди робить істинні твердження, оскільки його знання про дійсність є неповними. Сприйняття мінливого світу перетворює його у мінливість [1:73], тому недосконалість пізнання світу людиною і суб'єктивна здатність його сприйняття призводять до розгляду категорії істинність-хибність як шкали ймовірних оцінок [2: 430].

Є. Кассіпер стверджує, що теоретична побудова картини світу починається з моменту, коли пізнання чітко розмежовує "видимість" і "істинність", "сприйняте" і "уявне", "об'єктивне" і "суб'єктивне" [3: 89], тому ідея дуалістичного світосприйняття виокремлена в людській свідомості.

За допомогою сприйняття людина встановлює правильну відповідність між зовнішньою реальністю і символічною системою і відбувається процес категоризації [5: 174]. Проте іноді виникають перешкоди і відбувається збій сприйняття інформації. Неприятливі умови сприйняття зумовлюють зміни епістемічного стану суб'єкта, які кваліфікують як невпевненість у достовірності сприйняття, тобто як суб'єктивне відношення мовця до інформації – його впевненість чи невпевненість у правдивості враження.

Прагматика мовного спілкування не вимагає підтвердження істинності отриманої інформації. Достовірність повідомлення вважається ідеальною нормою комунікації, а норма має мізерну кількість засобів для свого вираження [2: 663]. Однак неповноцінність інформації для точного опису ситуації і обмежене знання визначають необхідність зі сторони мовця повідомити про свою невпевненість у правдивості повідомлення, яке передається [6: 809].

Когнітивні операції, пов'язані зі створенням ментальних образів, які не існують в реальному світі об'єктів і ситуацій, а є породженням уявлень і пізнанням предмета в складних умовах сприйняття, концептуалізуються за допомогою структур з модусом ймовірності.

Звернення до модусу ймовірності спричинене комунікативним прагненням мовця експлікувати відповідну модель сприйняття, вказати на те, що ментальна операція ідентифікації сприйнятого предмета чи явища ускладнена неповнотою сприйняття та перешкодами, а також знизити істинну оцінку виражену в судженні й повідомити слухачів про свою невпевненість.

Феномен "ймовірності" розглядають як структуру уявлень і знань про когнітивну взаємодію світу і людини, в процесі якого людина виявляє несправжнє буття або квазібуття. Виокремлюють наступні дисфункціональні когніції: помилкове сприйняття світу, ілюзія сприйняття, помилкова думка [4]. Основною онтологічною характеристикою лінгвістичного феномена "ймовірності" є його подвійна денотативна співвіднесеність, яка відображає дві денотативні ситуації: реальну і ту, що здається.

У системі мовних категорій "ймовірність" визначається як модусна категорія, що має перцептивно-когнітивно-афективну природу [4]. Модус ймовірності є специфічним засобом вираження епістемічної модальності і створення мовної картини світу в модусі суб'єкта, який сприймає і пізнає світ. Висловлення, що експлікує модус ймовірності, маркує присутність людини в мовному відображенні, а саме її уявлення про світ, пропущений через призму сприйняття і свідомості окремого індивіда.

Мовні засоби вираження модусу ймовірності корелюють з конструкторами ментальних просторів (*mental space builders*). Структуру модусної категорії ймовірності визначають модусні предикати ймовірності, які належать до групи нефактивних, неімплікативних предикатів, внаслідок чого вони концептуалізують різні ступені істинності думки: від відносної впевненості мовця в її достовірності до цілковитої впевненості в її хибності. Відношення між уявним фрагментом, який мовець має на увазі, і дійсним становищем справ є повне протиставлення, диз'юнкція або відповідність дійсності [4]. Саме дієслова типу-*seem/appear* є модусними предиками ймовірності в англійській мові, які категоризують неточне сприйняття дійсності.

Таким чином, у висловленнях з модусом ймовірності об'єктивується особлива структура уявлення знань про світ і людину, особливий спосіб створення мовної картини світу і концептуального світа суб'єкта, що сприймає і пізнає світ через модус ймовірності, і реалізується двоякість людського світорозуміння, що дає можливість створювати різні картини світу за допомогою різних мовних засобів: "світ, який є" і "світ, який здається".

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Стиль Достоевского в рамке русской картины мира / Н. Д. Арутюнова // Поэтика. Стилистика. Язык и культура. Памяти Т. Г. Винокура. М.: Наука, 1996. – С.61–91.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. 2-е изд. Н. Д. Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 895с.
3. Кассирер Э. Собрание сочинений: Язык / Э. Кассирер. – М. – СПб.: Университетская книга, 2002. – Т.1. – 271с.
4. Семенова, Т. И. Лингвистические аспекты кажимости / Т. И. Семенова // Вестник БТГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. Новосибирск, 2005. – Т.3. - Вып. 1. – С. 24 – 31.
5. Lakoff G. *Metaphors We Live by* / G. Lakoff. Chicago: The University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
6. Lyons J. *Semantics* / J. Lyons. – Cambridge: Cambridge University Press, 1977. – Vol. 2. – 893 p.